

Sylwia Stokowska
Uniwersytet w Białymstoku

Kasza i krupa –
rozważania nad historią wyrazów w języku polskim
w świetle badań leksykograficznych

Interesującym, a zarazem niewyczerpanym obszarem badań językoznawczych są teksty kulinarne. Człowiek od zawsze wytwarzał pożywienie według ustalonych sposobów, przekazywał tę wiedzę innym w postaci przepisów kulinarnych. Najpopularniejszym zagadnieniem badawczym, ze względu na swoją wielkość, jest leksyka kulinarna: nazwy potraw, składników, produktów spożywczych, naczyń i urządzeń kuchennych, czynności związanych z przygotowaniem żywności. Maria Witaszek-Samborska podjęła się przeanalizowania i opisu leksyki kulinarnej funkcjonującej współcześnie w polszczyźnie, uwzględniając przemiany społeczno-kulturowe zachodzące na świecie (Witaszek-Samborska, 2005). Anna Bochankowa analizowała dawne romańskie pożyczki kulinarne (Bochankowa, 1986). Natomiast regionalne zróżnicowanie słownictwa kulinarnego stało się przedmiotem badań Barbary Falińskiej (Falińska, 1991), Kwiryny Handke (Handke, 1999) oraz Elżbiety M. Akackiej (Akacka, 2004). Wartym uwagi zagadnieniem jest również budowa książek kucharskich i przepisów. Waldemar Źarski opisał struktury oraz funkcje książek kucharskich, jako zbiorów przepisów kulinarnych ułożonych według pewnych kryteriów i posiadających określone funkcje komunikacyjne (Źarski, 2008). W swoim artykule chciałabym pokazać, jak kształtuje się historia leksemów kasza i krupa w języku polskim na przestrzeni wieków.

Kasza jest jednym z najstarszych produktów spożywczych znanych ludom słowiańskim. Szczególnie popularna była ona u Słowian wschodnich i zachodnich. Irena Łukaszuk w rozdziale poświęconym kaszy w swojej książce *Rosyjskie nazwy kulinariów na tle języków słowiańskich* zauważa, że kasza była poprzedniczką chleba oraz podkreśla, że zdaniem części badaczy,

kiedy w najstarszych zabytkach piśmiennictwa wspomina się o chlebie, to myśli się o plackach zrobionych właśnie z kaszy (Łukaszuk, 2005: 20). Małgorzata Witaszek-Samborska wymienia następujące nazwy funkcjonujące obecnie: *kasza, kaszka, krupy, krupki*, a także podaje nazwy rodzajów kasz, m.in.: *grysik, jagły, kasza krakowska, kasza perłowa, krupy perłowe, kukurydzianka, kuskus, manna, pęczak, poganka, sago* (Witaszek-Samborska, 2005; 42). Odwołując się do dawnych i obecnych książek kulinarnych oraz przepisów, można stwierdzić, że w polskiej kuchni występuje spora różnorodność kasz, a także związana z tym wielość nazw określających poszczególne ich rodzaje¹.

Słowem zamiennym do wyrazu *kasza* przez wiele lat był leksem *krupa*². Pragnąc prześledzić zmiany, jakie zachodziły w znaczeniu obu nazw oraz znaczeniach wyrazów pochodnych od rzeczowników *kasza* i *krupa*, odwołuję się do słowników języka polskiego, zarówno historycznych, jak i obejmujących współczesny materiał leksykalny.

Leksem *kasza* i jego rodzina wyrazów

Jak już wspomniałam wcześniej, wyraz *kasza* jest bardzo popularny w języku polskim. Chciałabym tutaj przytoczyć notowanie tego leksemu i jego rodziny słowotwórczej w poszczególnych słownikach języka polskiego. Wszystkie artykuły hasłowe są zbudowane następująco: hasło, znaczenie w poszczególnych słownikach języka polskiego: *Słownik języka polskiego* pod red. M. Samuela Bogumiła Lindego (Linde 1854; dalej skrót SL), *Słownik języka polskiego* pod red. Aleksandra Zdanowicza, F. Czepelińskiego (Zdanowicz, Czepieliński 1861; dalej skrót SWil), *Słownik języka polskiego* pod red. Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego (Karłowicz, Kryński, Niedźwiedzki 1900–1927; dalej skrót SW), *Słownik języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego (Doroszewski 1958–1968; dalej skrót SJPD), *Uniwersalny słownik języka polskiego* pod red. Stanisława Dubisza (Dubisz 2008; dalej

¹ Słowniki języka polskiego notują następujące rodzaje kasz: *kasza manna, kasza jęczmienna, kasza krakowska, kasza gryczana, kasza zieleńcowa* – robiona z niedojrzałego żyta.

² W książce kucharskiej wydanej w 1932 roku w Katowicach pod redakcją prof. Emila Wyrobka *Kuchnia domowa. Najnowszy poradnik w sztuce kulinarnej, podający praktyczne i łatwe wskazówki, jak należy przyrządzać smaczne i zdrowe potrawy, zarówno proste jak i wykwintne, wraz z wzorami estetycznych zastaw stołowych tudzież z objaśnieniami naukowymi o witaminach, o wartości kalorycznej pokarmów i ich pożywności, o jarstwie, o poznawaniu środków spożywczych i ich przechowaniu* wymienione zostały następujące rodzaje kasz: grysik i kasza perłowa – z pszenicy, orkisz, siekanka i pęczak – z jęczmienia, hreczana, tatarczana, kasza częstochowska, kasza krakowska, kasza jaglana, kasza owsiana, grysik kukurydziany, sago – kasza zagraniczna.

skrót USJP), *Słownik polszczyzny XVI wieku* pod red. M. R. Mayenowej (Mayenowa 1966–2002; dalej skrót SPXVI), wraz z kwalifikatorami. Poszczególne słowniki języka polskiego rejestrują go w następujących znaczeniach:

Kasza – SPXVI: ‘1. grubo mielone ziarna zbożowe, krupy; 2. Potrawa o papkowatej konsystencji z krup lub innych produktów’; SL: ‘1. *słowo w ogóle nie lub przynajmniej w przytoczonym kształcie albo znaczeniu nie używane, gąszcz, gęsto uważone jadlo*, 2. Kasza, zboże, grubiej lub miałko, ale nie na mąkę zmielone i od plew oddzielone’; SWil: ‘1. Krupy ze zboża jakiego; 2. krupy warzone, jadlo z krup’; SW: ‘1. Zboże grubo mielone, krupy ze zboża; niekiedy całe ziarna zbożowe (np. gryki); 2. Potrawa z krup’; SJPD ‘Ziarna zbożowe oczyszczone i łuszczone, grubo zmielone lub utłuczone, czasem całe, np. kasza gryczana; krupy; potrawa z tego produktu zbożowego’; USJP: ‘1. Ziarna zbożowe oczyszczone, grubo zmielone lub utłuczone, czasem całe, 2. Potrawa z tych ziaren’.

Uniwersalny słownik języka polskiego notuje przykłady kasz: **kasza jaglana** – ‘obłuskane i polerowane ziarno prosa’; **kasza krakowska** – ‘gatunek drobnej kaszy gryczanej’; **kasza perłowa** – ‘obłuszczone, rozkruszone i wypolowane ziarno jęczmienia’. Śledząc historię notowania leksemu kasza w słownikach języka polskiego, można stwierdzić, że podstawowe znaczenie tego wyrazu nie zmieniło się. Oznaczał on i nadal oznacza produkt otrzymywany z przetworzenia ziaren lub potrawę przygotowaną z tego produktu.

Ponadto leksem **kasza** jest używany w różnych połączeniach wyrazowych, związkach wyrazowych, frazeologicznych, które notują słowniki: **kaszę z kim jeść** ‘mieć z kimś do czynienia’ (SW), **gorąca kasza** ‘człowiek popędliwy’ (SW jako *mało używany*, SWil jako *figuratywny*); **kaszę z czegoś zrobić** ‘pomieszać coś beżładnie, zrobić bałagan’ (SW); **nie dać sobie w kaszę napluć a. dmuchać** ‘nie dać sobą rządzić, poniewierać’ (SW, SWil SJPD, USJP jako *potoczne*); **nadmuchać, napluć komuś w kaszę** ‘wtrącić się brutalnie w czyjeś sprawy, potraktować kogoś obelżywie, grubiańsko’ (SW, SJPD, USJP); **drobna kasza a. kaszka** ‘zabawa dziecięca polegająca na szybkim kręceniu się w kółko dwóch osób trzymających się za ręce’ (SJPD); **zjeść kogoś w kaszy** ‘okazać się sprytniejszym, mądrzejszym od kogoś’ (SJPD, USJP); **plwać, pluskać w kaszę** ‘obmawiać kogoś’ (SPXVI, SW jako *staropolski*). W związku z tym, że **kasza** jest to jeden z popularniejszych składników polskich potraw i funkcjonuje w języku polskim od dawna, rozbudowana jest również rodzina słotwórcza tego wyrazu. Znajduje się w niej czasownik

Kaszkować – SW: ‘rozdrabniać na kaszkę: kaszkować ziarna’; SPXVI, SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Wśród leksemów do niej należących należy zaliczyć następujące rzeczowniki:

Kaszanka – SJPD: ‘kiszka zrobiona z kaszy i krwi; kaszana kiszka’; USJP: ‘kiszka – wyrób garmażeryjny zrobiony z kaszy i krwi zwierzęcej; kiszka kaszana’; SPXVI, SL, SWil, SW nie notują wyrazu.

Kaszarka – SWil: ‘kobieta kaszę robiąca, sprzedająca’; SW: *mało używany*: forma żeńska od **kaszarz**; SXVI, SL, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Kaszarnia – SW: ‘oddział w młynie, gdzie wyrabiają kaszę’; SJPD: ‘zakład, w którym przerabia się ziarno na kaszę’; ‘oddział w młynie lub zakład, w którym przerabia się ziarno na kaszę’; USJP: ‘*spożywczy*, zakład, w którym przerabia się ziarno na kaszę’; SPXVI, SL, SWil, USJP nie notują wyrazu.

Kaszarnictwo – SJPD: ‘dział przemysłu zajmujący się przerabianiem ziarna na kaszę’; USJP: ‘*spożywczy*, dział przemysłu spożywczego, zajmujący się przerabianiem ziarna na kaszę; kaszarstwo’; SPXVI, SL, SWil, SW nie notują wyrazu.

Kaszarstwo – USJP: ‘*spożywczy*, kaszarnictwo’; SPXVI, SL, SWil, SW, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Kaszarz – SWil: ‘człowiek kaszę robiący, sprzedający’; SW: *mało używany*: robiący albo sprzedający kaszę’; SPXVI, SL, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Kaszeczka – SL: ‘deminiutyw nominativus **kasza**’; SWil: ‘kaszka’; SW: ‘patrz **kasza**’; SPXVI, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Kaszka – SPXVI: ‘deminiutyw od **kasza** potrawa o papkowatej konsystencji z krup lub innych produktów’; SL: deminiutyw nominativus **kasza**’; SWil: ‘zdrobnienie od **kasza**; drobne krupy lub potrawa z krup drobnych’; SW: ‘patrz **kasza**, 1. Drobne krupy, 2. Potrawa z krup drobnych’; SJPD: ‘zdrobnienie od **kasza**’; USJP: ‘*potoczny*, zdrobnienie od **kasza** w znaczeniu: 1. Ziarna zbożowe oczyszczone i łuszczone, grubo zmielone lub utłuczone, czasem całe, 2. Potrawa z tych ziaren’.

Kaszowar – SW: ‘*gwarowy*, kucharz gotujący kaszę’; SPXVI, SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Kaszysko – SW: ‘zgrubienie od **kasza**’; SPXVI, SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Niektóre ze słowników notują również przymiotniki:

Kaszkowy – SJPD: ‘podobny do kaszki, ziarnisty’; SPXVI, SL, SWil, SW, USJP nie notują wyrazu.

Kaszkowy – SJPD: ‘przymiotnik od **kaszka, kasza**’; USJP: ‘przymiotnik od **kaszka, potoczny**’; SPXVI, SL, SWil, SW nie notują wyrazu.

Kaszany – SPXVI: ‘zrobiony z kaszy, papkowaty’; SL: ‘od **kasza**, np. **kaszana kiszka**’, SWil: ‘od **kaszy**, **kiszka kaszana**, **garnek kaszany**’; SW: ‘przymiotnik od **kasza**: **kiszka kaszana**, **garnek kaszany** (od **kaszy**)’; SJPD: ‘przymiotnik od **kaszy**: **kaszana kiszka p. kaszanka**’; USJP: ‘przymiotnik od **kasza** w znaczeniu ziarna zbożowe oczyszczone i łuszczone, grubo zmielone lub utłuczone, czasem całe: **kulinarny, kiszka kaszana – kaszanka**’.

Kaszny – SPXVI: ‘służący do gotowania kaszy’; SL, SWil, SW, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Na podstawie przytoczonych leksemów możemy zaobserwować, jakie zmiany zachodziły w obrębie rodziny słowotwórczej związanej ze słowem *kasza*. Powstały nazwy osób ją wytwarzających, sprzedających, przyrządzających, jednak obecnie nie są już używane, na co wskazuje brak notowania w *Uniwersalnym słowniku języka polskiego*. Stworzone również zostały nazwy miejsc wytwarzania kaszy. Warto zwrócić uwagę na leksem **kaszanka**. Pojawia się on dopiero w SJPD, a zatem jest to wyraz stosunkowo nowy. Można więc wnioskować, że wyrób garmażeryjny, który jest tym mianem określany, również jest wytwarzany stosunkowo od niedawna. Analizując rodzinę wyrazów związanych z leksemem **kasza**, można przypuszczać, że jego największy rozwój przypada na koniec XIX i początek XX wieku. Wtedy powstały nazwy osób przetwarzających ziarna zbóż w kaszę oraz miejsca, gdzie to wykonywano. Rozwój tej rodziny wyrazowej jest związany z rosnącą popularnością **kaszy**. Obecnie można zauważyć zawężanie się pola słowotwórczego związanego z leksemem **kasza**.

Leksem *krupa* i jego rodzina słowotwórcza

Do rozdrobnionych ziaren zbóż odnoszą się również wyrazy **krupa**, **krupka**. Obecnie oba leksemy używane są na określenie kaszy jęczmiennej, jednak w wiekach wcześniejszych posiadały one więcej znaczeń.

Krupa – SPXVI: ‘1. ziarno potłuczone albo obtłuczone z łuski; **kasza; polenta**’; SL: ‘**kasza**’; SWil: ‘1. **zboże zdrobione, skruszone, przyrządzone na kaszę**’; SW: ‘**zboże skruszone, przyrządzone na kaszę, kasza**’; SJPD: ‘zwykle w liczbie mnogiej, **drobno skruszone ziarnka zboża, kasza**’; USJP: *spożywczy* ‘**oczyszczone ziarno kaszy jęczmiennej, krupy jęczmienne**’.

Podobnie jak **kasza**, leksem **krupa** ma rozbudowane gniazdo słowotwórcze, wynika to z podobnych znaczeń obu wyrazów oraz z tego, że odnoszą się do tego samego składnika potraw bądź gotowych już dań. Powyższy wyraz występuje również w związkach frazeologicznych i związkach wyrazowych: **liczyć krupy** ‘być nadmiernie oszczędnym, być skąpym, sknerą’ (SW, SJPD); **psy w krupach** ‘niebezpieczeństwo jest blisko’ (SW). Do rodziny wyrazów, którą tworzy słowo **krupa**, należy zaliczyć rzeczowniki:

Kruparz – SPXVI: ‘krupiarz, krupnik’; SW: ‘*staropolski, krupiarz*’, 1. ten, który robi krupy, kaszę, ziarno obtłukuje, 2. ten, który handluje krupami’; SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupeczka – SPXVI: ‘deminiutyw od „krupka”, potrawa z kaszy’; SW: ‘krupa’; SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupiak – SW: ‘krupiarnia’; SPXVI, SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupiarka – SL: ‘notuje wyraz nie podając znaczenia’; SWil: ‘która robi albo sprzedaje krupy’; SW: ‘forma żeńska od krupiarz’; SJPD: ‘*dawny, kobieta wyrabiająca krupy lub handlująca nimi*’; SPXVI, USJP nie notują wyrazu.

Krupiarnia – SW: ‘krupiak, młyn do wyrabiania krup, młyn krupowy’; SJPD: ‘młyn mielący zboże na kasze’; SPXVI, SL, SWil, USJP nie notują wyrazu.

Krupiarstwo – SW: ‘przemysł, rzemiosło krupiarzy, handel krupami’; SJPD: ‘wyrób krup, handel krupami’; SPXVI, SL, SWil, USJP nie notują wyrazu.

Krupiarz – SPXVI: ‘ten, który robi krupy, kaszę, obtłukuje ziarno’; SL: 1. żarnarz, stępkarz; który krupy sprzedaje, 2. co krupami żyje’; SWil: ‘1. żarnarz, stępkarz, który jagły albo krupy robi, w stępach otłuka i w żarnach miele; 2. który krupy sprzedaje’; SW: ‘krupnik, 1. ten, co robi krupy, 2. ten, co handluje krupami, 3. jako staropolski kruparz, krupka ten, co żyje krupami’; SJPD: ‘mężczyzna wyrabiający krupy, handlujący nimi’; USJP nie notuje wyrazu.

Krupka – SPXVI: ‘1. deminiutyw od **krupa**, ziarno potłuczone albo obtłuczone z łuski; 2. potrawa z takich zain, kasza’; SL: ‘co krupami żyje’; SWil: ‘zdrobienie od krupa, 1. mała, drobna krupa, 2. krupiarz, co krupami żyje’; SW: ‘p. krupa’; SJPD: ‘1. zdrobienie od **krupa** w znaczeniu 1. drobno skruszone ziarnka zboża, kasza’; USJP: ‘*potoczny, zdrobienie od krupa w znaczeniu: oczyszczone ziarno kaszy jęczmiennej*’.

Krupniak – SJPD *dawny*, ‘krupnik w znaczeniu 1. zupa z jarzyn lub mięsa zasypana krupami’; SPXVI, SL, SWil, SW, USJP nie notują wyrazu.

Krupniczek – SJPD: ‘zdrobnienie od **krupnik** zwykle w znaczeniu: zupa z jarzyn lub mięsa zasypana krupami’; SPXVI, SL, SWil, SW, USJP nie notują wyrazu.

Krupniczka – SPXVI: ‘żona krupnika lub kobieta zajmująca się sprzedażą krup’; SWil: ‘krupiarka’; SW: ‘*mało używany*, krupiarka’; SL, SWil, SW, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupnik – SPXVI: ‘zajmujący się wyrobem lub sprzedażą krup, synonimy: kruparz, krupiarz’; SL: ‘1. co krupy robi albo sprzedaje, 2. krupniczek, zupa z krup’; SWil: ‘1. krupiarz, 2. zupa z krup’; SW: ‘1. *mało używany* krupiarz, 2. zupa z krup’; SJPD: 1. zupa z jarzyn lub mięsa zasypana krupami, 2. *dawny*, wyrabiający krupy lub handlujący nimi’, USJP: ‘zupa na wywarze z jarzyn i mięsa, zasypana kaszą, najczęściej jęczmienną, 2. porcja tej zupy’.

Krupniok – USJP: ‘*reg. śl.*, podawana na gorąco kiszka wyrabiana a kaszy, krwi, mięsa wieprzowego, wątroby, płuc, itp., łagodniejsza w smaku od kaszanki’; SPXVI, SL, SWil, SW, SJPD nie notują wyrazu.

Do rodziny słowotwórczej związanej z leksemem **krupa** należą także następujące przymiotniki:

Krupiany – SW: ‘*gwarowy*, krupny: kasza krupina’; SPXVI, SL, SWil, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupiarski – SWil: ‘od **krupiarza**, **krupiarki**’; SW: ‘przymiotnik od **krupiarz**’; SPXVI w, SL, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupiasty – SWil: ‘na kształt krup, ziarnisty’; SW: ‘krupiaty, krupniste, krupny, w kształcie krup, ziarniste; zdatny na krupy’; SJPD: ‘mający postać krup, ziarniste’; SPXVI, SL, USJP nie notują wyrazu.

Krupiaty – SL: ‘na kształt krup, od krup, do krup zdatny’; SPXVI, SWil, SW, SJPD, USJP nie notują wyrazu.

Krupniczy – SJPD: *dawny*, ‘przymiotnik od **krupnik** w znaczeniu ‘wyrabiający krupy lub handlujący nimi’; SPXVI, SL, SWil, SW, USJP nie notują wyrazu.

Krupny – SWil: ‘do krup należący, krupna baba, t.j. krupy sprzedająca’; SW: ‘albo krupowy, krupiany, przymiotnik od **krupa**: **krupna baba** – przekupka sprzedająca krupy’; SJPD: ‘jako *dawny*, przymiotnik od **krupa**: **krupna baba** – handlarka sprzedająca krupy na starganie’; SPXVI, SL, USJP nie notują wyrazu.

Krupowy – SW: ‘krupny: młyn krupny – krupiarnia’; SJPD: *rzadki*, ‘przymiotnik od **krupa**’; SPXVI, SL, SWil, USJP nie notują wyrazu.

Analiza zawartości omawianej rodziny słowotwórczej wykazała, że dominują w niej rzeczowniki – nazwy osób zajmujących się wytwarzaniem kaszy/krup lub ich sprzedażą, warto podkreślić, że były one tworzone odniesieniu do mężczyzn: **krupiarz**, **kruparz**, **krupnik**, **krupka**; oraz kobiet: **krupniczka**, **krupiarka**. Została również utworzona nazwa odnosząca się do czynności wyrobu kaszy – **krupiarstwo**, oraz miejsca jej wytwarzania – **krupiarnia** jednak notowane są one tylko w *Słowniku Języka Polskiego* pod red. W. Doroszewskiego. Świadczy to o chwilowej popularności obu wyrazów w języku polskim, która przypadła na pierwsza połowę XX wieku. Obecnie nie są one używane. Na uwagę zasługuje leksem **krupnik**. Ten popularny wyraz posiadał w przeszłości jeszcze inne znaczenia, które wraz ze zmianami w sposobie wytwarzania kasz zaniknęły. **Krupnik** nie oznacza już osoby wytwarzającej lub sprzedającej kaszę, dziś jest to zupa, której jednym ze składników jest kasza jęczmienna lub porcja tej zupy nałożona na talerz. Do rodziny wyrazów zalicza się również **krupniok**. Jest to wyraz o ograniczonym zasięgu, uznawany za regionalizm śląski i odnoszący się do dania, którego występowanie ma mieć charakter lokalny. Wyraz ten notuje jedynie *Uniwersalny słownik języka polskiego*, co oczywiście może wskazywać na krótką historię funkcjonowania tego leksemu w polszczyźnie, choć trzeba zauważyć, że wyrób wędliniarski z kaszy, krwi oraz podrobów jest dziś znany w całej Polsce. Co więcej w wielu regionach uchodzi za potrawę regionalną. Analiza omawianej rodziny wykazała również, że licznie występują w niej przymiotniki: **krupiański**, **krupiany**, **krupowy**, **krupiały**, **krupniczy**.

Podsumowanie

Kasza i **krupa** to wyrazy od wieków obecne w języku polskim, mimo to ich podstawowe znaczenia nie uległy zmianie. Nadal, kiedy używamy tych dwóch słów, mamy na myśli rozdrobnione ziarna zbóż lub przyrządzoną z nich potrawę. Natomiast w obrębie rodzin słowotwórczych obu leksemów zaszły zmiany związane z modyfikacją sposobu wytwarzania kasz. Niektóre wyrazy wyszły z użycia, jak na przykład: **kaszarz**, **kaszarka**, **kaszowar**. Znaczenie niektórych zawęziło się, jak na przykład wyrazu **krupnik**. Można powiedzieć, że obecnie gniazda słowotwórcze obydwu wyrazów uległy redukcji, co jest związane z utratą popularności przez te produkty spożywcze,

rozwojem słownictwa innego typu, licznymi zapożyczeniami z języków obcych, zwiększeniem znaczenia innych dziedzin życia człowieka.

Literatura

- Akacka E. M., 2004, *Wybrane słownictwo dotyczące żywienia człowieka. Różnice pokoleniowe w mowie mieszkańców Białegostoku*, [w:] *Polszczyzna mówiona mieszkańców miast*, red. H. Sędziak, Białystok, s. 177–185.
- Bochankowa A., 1984, *Terminy kulinarne romańskiego pochodzenia w języku polskim do końca XVIII wieku*, Kraków.
- Falińska B., 1991, *Z badań nad regionalizmami w słownictwie kulinarnym*, [w:] *Regionalizmy w języku familijnym (zbiór studiów)*, red. K. Handke, Wrocław, s. 79–88.
- Handke K., 1999, *Zjawiska konserwatyzmu językowego w tekstach polskich księzek kucharskich*, [w:] *Polszczyzna północno-wschodnia*, cz. 2, red. B. Nowowiejski, Białystok, s. 135–160.
- Łukaszuk I., 2005, *Rosyjskie nazwy kulinariów na tle języków słowiańskich*, Białystok 2005.
- Witaszek-Samborska M., 2005, *Studia nad słownictwem kulinarnym we współczesnej polszczyźnie*, Poznań.
- Żarski W., 2008, *Książka kucharska jako tekst*, Wrocław.

Słowniki

- Słownik języka polskiego*, 1854, t. 1–6, pod red. M. Samuela Bogumiła Lindego, Lwów.
- Słownik języka polskiego*, 1861, t. 1–2, pod red. Aleksandra Zdanowicza, F. Czepelińskiego, Wilno.
- Słownik języka polskiego*, 1900–1927, t. 1–8, pod red. Jana Karłowicza, Adama Kryńskiego i Władysława Niedźwiedzkiego. Warszawa.
- Słownik języka polskiego*, 1958–1968, t. 1–10, pod red. Witolda Doroszewskiego, Warszawa.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2008, t. 1–4, pod red. Stanisława Dubisza, Warszawa.
- Słownik polszczyzny XVI wieku*, 1966–2002, t. I–XXXII, pod red. M. R. Mayenowej, Warszawa – Wrocław.

Kasza and krupa – some remarks on the history of the words in the Polish language in the light of lexicographic research

Summary

The article is devoted to the reflection on the history of words *kasza* and *krupa*, and their groups of expression in the context of lexicography. The author shows how

to change the range of formative nest and the importance of formative individual words. The longest functioning lexemes are words *kasza* and *krupa*. The families of both lexical words included the names of the people making or selling *kasza* and *krupy*. In the history of slots, formative both words can be seen that the change occurred in their area. The biggest development of the families was observed at the turn of the 19th and 20th centuries. Currently, expressive circles are reduced.

Key words: *kasza*, *krupa*, words family, formative nest, lexicography

Słowa-klucze: *kasza*, *krupa*, rodzina wyrazowa, gniazdo słowotwórcze, leksykografia